

5. Гончарова Л.В. Інтегрований урок як напрям інтерактивного навчання. // Біологія, №3, 2006. – С. 27-31.
6. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Освіта України. - № 5. - 20 січня 2004.
7. Заблоцька О.В. Використання міжпредметних зв'язків з метою формування наукового світогляду учнів. // Біологія, №3, 2005. - С 2-5.
8. Ильченко В. Р. Перекрестки физики, химии, биологии. - М., 1987.
9. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Учпедгиз, 1955. – 297 с.
10. Крупская Н.К. Педагогические сочинения. Том 3. – М.: АПН, 1959. – 616 с.
11. Максимова В. Н., Груздева Н.В. Межпредметные связи в обучении биологии. – И.: Просвещение, 1987. – 192 с.
12. Мамонова Г.О. Біологія та історія – міжпредметні зв'язки. // Біологія та хімія в школі, № 2, 2002. – С. 32-35.
13. Медведок Є.К. Реалізація міжпредметних зв'язків як умова інтеграції змісту освіти. // Біологія, № 9, 2004. – С. 15-18.
14. Ильченко В. Р. Формирование естественно-научного миропонимания школьников. – М.: Просвещение, 1993. – 192 с.
15. Одоевский В.Ф. Избранные педагогические сочинения. – М.: Учпедгиз, 1955. – 214 с.
16. Проекти Концепцій шкільної біологічної освіти // Біологія і хімія в школі. - № 3. – 2001. - С. 36-45.
17. Проценко В.І. Інтегрований підхід до загальної біологічної освіти в умовах спеціалізації навчально-виховного процесу. // Біологія. - №1, 2005. - С.23-25.
18. Степанюк А.В. Методологічні основи формування цілісних знань школярів про живу природу. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 1998. - 164 с.
19. Ушинский К.Д. Сочинения. Том 6. – М.-Л.: АПН СССР, 1949. – 296 с.

Buyalo T, Ivanova O, Tretiakova T.

THE INTERSUBJECTS RELATIONSHIPS OF BIOLOGY – HISTORICAL ASPECT

The actual tendency of modern education such as integration of content and interrelationships of different subjects of science in realization this problem is the theme of this article. The historical development of interrelationships of school subjects is another aspect of this article. Authors analysed works in this trend by modern scientists of pedagogics and methodology, specified content notion of interrelationships of subjects, forms of integration and modern approach to classification different kinds of subjects interrelationships. Authors proposed different kinds of forms of education organization and using interrelationships of subjects with goal to form the integral natural-scientific picture of the world.

Надійшла 10. 01. 2008 р.

УДК 371.135:57

I. В. Мороз

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
вул.Пирогова, 9, м. Київ, 01601

ШЛЯХИ ПОЛПШЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ

Система методичної підготовки, уміння, поняття, самостійна робота

Особливості сучасного етапу становлення цивілізації пов'язані з загостренням комплексу ключових проблем розвитку суспільства. До них відносяться економічна, енергетична,

екологічна кризи, демографічна проблема, а також наростання соціальних і національних конфліктів.

Технологічний тип культури, який спочатку сприяв суспільному прогресу, сьогодні активно породжує засоби знищення цивілізації.

В усьому світі відбувається пошук нових систем освіти, більш демократичних, диверсифікованих і результативних з позицій інтересів суспільства.

Спроби модернізації вищої освіти у нашій країні неодноразово здійснювались в шестидесяті-восьмидесяті роки. Проте, вони не призвели до серйозних успіхів, оскільки не торкалися концептуальних засад системи освіти.

Останнім часом формується нова освітня парадигма, в рамках якої переглядаються орієнтири і пріоритети з примату прагматичних знань на розвиток загальної культури і наукових форм мислення; з історичного контексту становлення наукового знання на сучасні уявлення про структуру і цілісний зміст системи наук [3, с.14].

Саме така ідеологія очевидно має бути закладена в стандарти освіти. Проте, варто зауважити, що перехід до нової освітньої парадигми не повинен зводитись до простого збільшення обсягів певних навчальних дисциплін або тривалості освіти.

Йдеться про досягнення принципово інших цілей освіти, що полягають у досягненні нового рівня освіченості особистості і суспільства в цілому. Необхідно зазначити, що нова парадигма не відмінняє попередню, вона ніби поглинає звичні пріоритети і проголошує більш високу якість освіти [10, с.17].

Вважається, що хороший спеціаліст може бути сформований тільки після того, як він закінчив вищий навчальний заклад і в процесі роботи у школі оволодів секретами педагогічної майстерності. В цілому, це правильно, але підготувати випускника до того, щоб після закінчення вузу він міг у найкоротший термін і з найкращими результатами стати хорошим учителем, повинен вищий педагогічний навчальний заклад. Адже праця вчителя вимагає не тільки широкого культурного світогляду, але й глибоких спеціальних знань. Ця праця, по суті, поєднує в собі дві спеціальності: вчитель має бути висококваліфікованим фахівцем у галузі тих наук, яких навчатиме школярів, і мати глибоку спеціальну психолого-педагогічну підготовку, необхідну для успішного виховання й навчання учнів. Тільки такий педагог зможе користуватися заслуженим авторитетом серед своїх колег та учнів.

Сучасний вчитель покликаний бути носієм загальнолюдських цінностей, знати національні та історичні традиції народу, особливості середовища в якому виховуються діти, володіти фундаментальними знаннями в галузі своєї спеціальності, бути підготовленим до наукової розробки стратегії освіти в конкретних умовах, до вибору та реалізації нової педагогічної концепції і індивідуальності педагога, відповідати його інтересам та потребам, бути максимально наближеною до особистості, індивідуалізованою та варіативною [3, 2, 8].

При цьому має бути також з'ясованим вплив загально-педагогічної підготовки на інші компоненти підготовки фахівця у вищому педагогічному закладі освіти, обґрунтовано місце і зміст методичної підготовки студентів. Адже не потребує додаткових доведень той факт, що якими б ґрунтовними не були знання студентів з фундаментальних дисциплін, вони не в змозі замінити методичну підготовку, а, отже забезпечити впевненість у власних можливостях педагога, який уміє організувати й ефективно здійснювати навчально-виховний процес.

Саме системі методичної підготовки вчителя біології присвячено наше дослідження.

До числа важливих проблем методики біології як навчальної дисципліни в педагогічному вищому навчальному закладі необхідно віднести систему методичного змісту у підготовці майбутніх вчителів біології, оскільки саме у ній відбивається цілісна методологічна та методична картина майбутньої практичної роботи вчителя-біолога [1, 4].

Система методичної підготовки вчителя біології включає організаційні форми роботи зі студентами: лекції із загальної методики викладання біології, лабораторні заняття зі спеціальних методик, педагогічну практику, навчально-польову практику з методики викладання біології, спецпрактикуми, курсові, дипломні та магістерські роботи студентів [5, с.5-7].

Зазначимо, що удосконалення організаційних форм методичної підготовки студентів біологів передбачає, насамперед, чітке визначення професійних якостей майбутнього спеціаліста-вчителя біології як загальноосвітньої так і профільної школи.

Важливим критерієм якості спеціаліста є рівень і глибина його загальнонаукової підготовки. Якщо студент не знає того, що потрібно викладати, він не може бути вчителем. Звідси вихідна

вимога до вчителя: хороші знання всіх фундаментальних та спеціальних дисциплін, що забезпечують йому можливість викладати біологію на високому науковому рівні. При цьому майбутній вчитель має бути орієнтований на школу завтрашнього дня, отримати певний "запас випередження".

Методична підготовка майбутніх вчителів біології має, як мінімум, включати:

- знання завдань біологічної освіти на сучасному етапі розвитку загальноосвітньої школи, глибокі і всебічні знання діючих програм, навчальних посібників з біології для всіх типів шкіл;
- знання теоретичних основ методики викладання біології як педагогічної науки та методів її дослідження;
- знання шляхів практичного здійснення виховання в процесі навчання біології;
- уміння здійснювати науково та педагогічно обґрунтований вибір навчальної програми, відповідних до неї дидактичних засобів, підручників та посібників;
- уміння розрізняти науку і навчальний предмет, здійснювати дидактичну (методичну) переробку матеріалу та методів науки в матеріал і методи його викладання;
- уміння працювати за новими педагогічними технологіями;
- уміння реалізувати змістовий аспект навчання біології, який передбачає забезпечення відповідності, освіченості учня вимогам сучасного рівня розвитку біологічної науки та практики;
- уміння розробляти таку методичну систему навчання з предмету або циклу дисциплін, щоб не тільки давати знання, а й навчити самостійно мислити, спираючись на ці знання, збуджувати інтерес в учнів до творчого пошуку;
- уміння обладнати біологічний кабінет, куточок живої природи, типову шкільну земельну навчально-дослідну ділянку;
- бездоганне володіння методикою та технікою шкільного експерименту;
- наявність навичок керівництва позакласною роботою з біології;
- знання і дотримання правил охорони праці та техніки безпеки.

Основною організаційною формою системи методичної підготовки студентів є лекції із загальної методики викладання біології. На лекціях студенти знайомляться з даною галуззю науки, з системою її провідних ідей та основних понять, з її новітніми досягненнями і проблемами, її методологічними основами та шляхами застосування теоретичних знань на практиці [5, 9].

В системі методичної підготовки студентів немаловажне значення відіграє така форма як лабораторні заняття зі спеціальних методик. Мета їх – розширити та поглибити теоретичні знання студентів і формувати професійні знання, вміння й навички, які необхідні вчителю біології у школі.

Лабораторно-практичні заняття необхідно будувати з врахуванням розвитку різних груп професійних умінь і навичок. При цьому звертається увага на те, що різноманітність методичних умінь і навичок являє собою цілу систему груп основних (складних) і підпорядкованих (простих) умінь і навичок. Наприклад, уміння написати конспект уроку або уміння здійснити перевірку знань раніше засвоєного матеріалу належать до числа складних. Вони включають ряд підпорядкованих їм умінь. Приклади деяких із них наводимо в таблиці.

Лише впевнившись, що студенти оволоділи усім цим комплексом умінь і навичок, можна приступити до складання плану уроку, в якому враховуються усі його елементи і розподіл часу на них. Тільки після цього можна складати розгорнутий конспект уроку.

Водночас, на лабораторних заняттях надається великої уваги підвищенню якості підготовки майбутніх вчителів біології при наявності на них самостійних робіт, які в свою чергу розвивають методичне мислення студентів, активізуючи їх пізнавальну діяльність.

При проведенні самостійних робіт необхідно надавати великої уваги розробці їх системи [1, 2, 8]. Ми вважаємо, що основними ланками такої системи є:

1. Самостійні роботи аналітичного характеру, що мають особливо важливе значення у формуванні методичного мислення та творчого підходу до розробки різноманітних видів навчальних занять з біології.

До даної групи самостійних робіт відносяться:

- а) роботи з аналізу програм та підручників з біологічних предметів;
- б) самостійні роботи з аналізу та розробки системи уроків, їх структури на основі ознайомлення з різноманітними методичними посібниками;
- в) робота з аналізу відеофільмів з досвіду вчителів, комп'ютерних програм, діафільмів, кінофільмів, діапозитивів і написання рецензії на них, виходячи із вимог дидактики;

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ

г) самостійні роботи зі складання відгуків на прочитані науково-популярні книги з біології.

Таблиця.

Склад методичних умінь

Основні методичні уміння і навички	Підпорядковані їм методичні уміння і навички
1. Писати конспект уроку	1. Складати план уроку 2. Сформулювати мету уроку 3. Визначати освітні, виховні і розвиваючі завдання уроку 4. Визначати об'єм змісту нового матеріалу, що вивчається на уроці 5. Визначати структуру уроку 6. Виділяти ведучі біологічні поняття у новому матеріалі 7. Визначати необхідні види методів для вивчення нового матеріалу на уроці 8. Підбирати наочність до уроку 9. Виділяти матеріал, який підлягає перевірці у ході уроку 10. Формулювати питання на закріплення матеріалу. 11. Визначати систему записів на дошці і в зошитах учнів з теми уроку
2. Визначати перевірку знань раніш вивченого матеріалу	1. Визначати зміст, який підлягає перевірці 2. Формулювати запитання 3. Розподіляти запитання в певній логічній послідовності з метою узагальнення знань або підготовки учнів до сприйняття нового матеріалу 4. Вибирати форми опитування 5. Організувати учнів при індивідуальному та ущільненому опитуванні 6. Коректувати знання учнів у зв'язку з відповідями 7. Оцінювати знання 8. Використовувати відповіді учнів у виховних цілях та ін.

2. Самостійні роботи з розвитку біологічних понять, що мають велике значення у підготовці вчителя до формування глибоких та міцних знань в учнів з біології, оскільки висока якість знань базується на рівні засвоєння понять.

До цієї групи відносяться: а) самостійні роботи з визначення опорних знань, на основі яких розвиваються біологічні поняття; б) роботи з розчленування понять на їх елементи; в) самостійні роботи з визначення прийомів та засобів розвитку понять; г) роботи з визначення рівнів засвоєння учнями основних понять; д) самостійні роботи з визначення зв'язків та взаємозв'язків між поняттями на рівні узагальнення.

3. Самостійні роботи, метою яких є вивчення студентами різних джерел пізнання учнями живої природи.

Сюди відносяться такі види самостійних робіт: а) самостійні роботи експериментального характеру, оволодіння навичками постановки шкільного експерименту, прийомами його демонстрації на уроці; б) самостійні роботи з оптичними приладами у відповідності з системою лабораторних робіт з шкільної програми, в) самостійні роботи з роздатковим матеріалом, розробка прийомів роботи з ними і способів оформлення їх; г) самостійні роботи з оволодіння прийомами використання (застосування) технічних засобів – епідіоскопа, проектора, відеомагнітофона, комп'ютера; д) самостійні роботи по догляду за кімнатними рослинами.

4. Самостійні роботи спрямовані на вивчення та засвоєння прийомів активізації пізнавальної діяльності учнів.

До даної групи відносяться: а) самостійні роботи з розробки проблемної побудови уроків, лабораторних занять з учнями; б) роботи з визначення та використання міжпредметних зв'язків;

в) самостійні роботи з визначення змісту та прийомів використання самоспостережень учнів на уроці; г) розробка методики використання в навчальному процесі ігрових моментів.

5. Самостійні роботи з виготовлення дидактичного матеріалу (перфокарт, програмованих карток, німих рисунків, інструкцій, порівняльних карток і т.п.) та інших засобів наочності.

Крім того, нами здійснено модульне структурування програмового матеріалу, дано детальну розробку всіх видів занять. Кількість, назва і зміст модулів формувались на логічній основі. Враховувалось те, що мала кількість модулів може призвести до зруйнування системи, а велика до подрібнення матеріалу і зникнення цілісного курсу.

Структурування навчального матеріалу і укрупнення дидактичних одиниць дає змогу здійснити ущільнення інформації і подачу її на досить високому рівні узагальнення, розробити комплексні плани-графіки вивчення курсу методики навчання біології на кожний семестр. Це дозволяє не тільки раціонально поєднувати різні форми роботи, а й ефективно використовувати аудиторний і позаурочний час, створювати можливості для цілеспрямованого управління самостійною роботою студентів [7, 8].

У результаті запровадження системи самостійних робіт, у поєднанні з іншими видами навчальної роботи, знання студентів з методики біології стають більш конкретними, глибокими, активізується їх розумова діяльність.

Важливою ланкою в системі професійної підготовки студентів є педагогічна практика, мета якої – підготовка студента до виконання функцій вчителя і вихователя в органічній єдності, розвиток практичних умінь та навичок, здобутих під час вивчення методики та дисциплін психолого-педагогічного циклу, створення широких можливостей для формування творчих здібностей. Все це об'єктивно визначає необхідність забезпечення комплексного характеру педагогічної практики. Комплексний характер педагогічної практики передбачає, що студент у процесі її проходження виконує всі види і функції професійної і суспільної діяльності: проводить уроки різних типів, у тому числі факультативні заняття, виконує обов'язки класного керівника, здійснює позакласну роботу з учнями. Вміло використовує у навчально-виховному процесі зв'язки з батьками учнів. Програма педагогічної практики передбачає також виконання студентами деяких видів дослідної роботи: проведення психолого-педагогічного аналізу уроку, комплексне вивчення класного колективу та особистості учнів і т.п.

Комплексний характер педагогічної практики вимагає від майбутнього вчителя вже з першого дня перебування в школі здійснювати основну соціальну функцію: вносити свій внесок у формування всебічно розвинутої особистості та підготовку молодого покоління до життя [6, с. 6].

Робота студентів у період педагогічної практики носить творчий, активний характер. Адже якісного навчання і виховання учнів можна досягнути лише в тому випадку, якщо увесь широкий спектр своїх професійних обов'язків виконувати творчо, систематично вести пошук ефективних форм і методів вирішення педагогічних задач у відповідності з цілями та завданнями, визначеними Державною національною програмою "Освіта" (Україна ХХІ ст.) і законом України "Про освіту". Саме творча активність, як складовий елемент структури особистості вчителя, формується на стадії професійного навчання майбутнього вчителя і особливо важливою у цій справі є роль педагогічної практики. З метою подальшого поліпшення педагогічної практики, на наш погляд, слід визначити об'єм знань, умінь та навичок, якими має оволодіти студент на педпрактиці і етапи їх формування, виявити співвідношення вимог до студента з його можливостями, розробити способи керування процесом формування вчителя біології на педпрактиці, встановити різноманітні зв'язки з іншими ланками системи методичної підготовки студентів у плані розвитку їх професійних знань, умінь та навичок. Необхідно також звернути увагу на необхідність розвитку творчості студентів, яка визначається не тільки знаннями біології, але й педагогічними і, насамперед, за все методичними знаннями та вміннями, а також такими якостями як то спостережливість, критичність, самостійність, вміння вирішувати суто професійні завдання.

Навчально-польова практика з методики викладання біології як організаційна форма навчання має також важливе значення в професійній підготовці студентів. Так, за період практики студенти мають навчитися:

- планувати шкільну навчально-дослідну земельну ділянку;
- підбирати польові, овочеві та плодово-ягідні культури для ділянки;
- організувати та методично вірно робити посів насіння, посадку плодкових і ягідних рослин;

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ

- володіти методикою постановки дослідів та спостережень за закладеними дослідями;
- керувати роботою учнів на шкільній ділянці;
- вести краєзнавчу та природоохоронну роботу.

З метою подальшого удосконалення цієї форми роботи зі студентами варто йти по шляху поєднання дослідної роботи на навчально-дослідній земельній ділянці з роботою у природі (екскурсії, літні завдання, фенологічні спостереження та ін.); обов'язкового проведення робіт з учнями; посилення науково-дослідної роботи в період практики, проведення підготовчої роботи студентів до підсумкових виставок, конференцій, звітів, тощо.

Викладачі кафедри залучають студентів до оволодіння науково-практичними методами дослідження педагогічних явищ, здійснюючи цю роботу в **три етапи**:

Перший етап. Ознайомлення студентів з основними методами педагогічних досліджень (на прикладі викладання шкільних дисциплін біологічного циклу).

Другий етап. Практика організації та проведення педагогічного дослідження:

а) ознайомлення з прийомами вивчення масового досвіду викладання біології у школі; аналіз відвіданих уроків інших вчителів та самоаналіз проведених особисто уроків, позаурочних та позакласних занять у період проходження педпрактики; б) спостереження педагогічних явищ у школі та їх науковий аналіз.

Третій етап. Залучення студентів до проведення педагогічного експерименту і, як результат, підготовка та захист курсових та дипломних робіт.

Отже, вирішення проблеми змісту методичної підготовки студентів у педвузі дозволить багато в чому подолати протиріччя, які виникли в умовах реформування школи, між запитом середньоосвітньої і різних типів шкіл та професійно-педагогічної підготовки вчителя біології.

Висновки

Загальною методологічною основою вирішення створеного протиріччя є застосування причинно-наслідкових орієнтирів, системно-структурного підходу, єдності теорії і практики, кількісно-якісних зв'язків, моделювання методичної готовності з врахуванням функцій предмета біології у школі.

На наш погляд, в цьому аспекті зміст курсу методики викладання біології у педвузі повинен бути спрямований на розвиток у студентів необхідних глибоких методичних знань, практичних вмінь і ціннісних ставлень до ефективного та високоякісного проведення навчально-виховного процесу з біології в школі, здатності до самоосвіти, розуміння ролі "людського фактора" як умови поліпшення виробничої педагогічної діяльності.

Сьогодні перед викладачами методики викладання біології стоїть важливе завдання – удосконалювати навчальний процес, безперервно підвищувати якість лекцій, лабораторно-практичних занять, педагогічної та польової практик, поліпшувати методи викладання, вміло організувати самостійну роботу студентів, прививати їм любов до професії вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдулина О.А. Общепедагогическая подготовка в системе высшего педагогического образования. Для пед. спец. высших учебных заведений. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання /Навч. посібник – К., 1993. – 220 с.
3. Буряк В.О. Методологічний аспект побудови навчального процесу // Вища школа. – 2007. – №1 – с. 10-15.
4. Загальна методика навчання біології: Навч. посібник / І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар та ін.; За ред. І.В. Мороза.– К.: Либідь, 2006. – 592 с.
5. Лернер И.Я. Процесс обучения и его закономерности. – М.: Знание, 1980.–210с.
6. Методика организации самостоятельной работы студентов.– Казань: КГУ, 1983. – 96 с.
7. Мороз І.В. Ярошенко О.Г. Навч. посібник Педагогічна практика студентів загальноосвітніх навчальних закладах. – К.: КДПІ, 2003. – 92 с.
8. Мороз О.Г. Сластьонін В.О., Філіпченко Н.І. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. Навч. посібник. - К., 1997.– 168 с.
9. Мороз О.Г., Яшанов С.М. Умови ефективності самостійної роботи студентів. Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції // 12 травня 2000 р., Тернопіль, 2000. - С. 161–163.

10. Шкіль М.І. Сучасна інформаційна технологія в навчальному процесі. –К.: КДПІ, 1991. – 180 с.

Moros I.V.

THE WAYS OF IMPROVING OF THE METODOLOGICAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHERS OF BIOLOGY

The system of the methodical training of the teachers of biology that includes such forms of work: lectures, laboratory studies of special methods, pedagogical practice, course, works diploma and master's work student is described in the article.

Надійшла 12.02.2008 р.

УДК 373.5.02:371.382:502.35

М. М. Скиба

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, Київ, 01601

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Дидактична гра, екологічне виховання, методичні рекомендації

Одним із важливих завдань реалізації змісту освітньої галузі „Природознавство”, визначених Державним стандартом базової і повної середньої освіти, є „формування екологічної культури учнів, уміння гармонійно взаємодіяти з природою і безпечно жити у високотехнологічному суспільстві, усвідомлення ціннісних орієнтацій щодо ролі і значення наукового знання в суспільному розвитку” [5, с. 9].

Серед умов виховання у школярів відповідального ставлення до природи особливо виділяється спілкування з навколишнім середовищем, в колективі своїх однолітків. З метою подолання нестачі такого спілкування педагоги часто використовують у навчально-виховному процесі дидактичну (пізнавальну гру). Ця форма навчання дозволяє уявити взаємозв'язок всіх компонентів комплексного змісту екологічної освіти, а саме, наукових, моральних, ціннісних, правових, естетичних, практичних та інших.

Висвітленню ролі і місця екологічних ігор у шкільній практиці, а також розробці ігор різних видів та ігрових ситуацій надають значної уваги сучасні українські педагоги, науковці [1, 2, 8 – 14]. Завданням статті є висвітлити різні погляди щодо класифікації пізнавальних ігор, узагальнити і доповнити методичні вимоги до організації і проведення ігор з екології.

За твердженням С.Гончаренка, дидактичні ігри „...розвивають сенсорні (чуттєві) орієнтації дітей (на форму, розміри, колір, розташування предметів у просторі тощо), спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, мову... Вони мають також важливе значення для морального виховання, сприяючи розвиткові цілеспрямованості, витримки, самостійності, виробляють вміння діяти згідно з певними нормами” [3, с. 89]. Крім того, спілкування дітей в ігрових ситуаціях дає їм відчуття реальності, вносить іронію, гумор, знімає напругу, одноманітність, підсилює мотивацію до навчальної діяльності. У грі мотивація набуває цілісного комплексу пізнавальних, естетичних,